

Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики Верховного Суду
у спорах щодо розгляду справ
у сфері захисту прав громадян,
які постраждали внаслідок
Чорнобильської катастрофи

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за 2018–2024 роки

ЗМІСТ

I. ВИЗНАЧЕННЯ СТАТУСУ ПОСТРАЖДАЛОГО ВІД ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ.....	9
1.1. Про збереження статусу особи, постраждалої від Чорнобильської катастрофи, внаслідок зміни закону та виключення з переліку зон радіоактивного забруднення зони посиленого радіоекологічного контролю	9
1.2. Про встановлення статусу інваліда війни внаслідок отримання захворювання, пов'язаного з виконанням робіт з ліквідації наслідків на Чорнобильській АЕС.....	10
1.3. Про підстави для визначення статусу громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.....	10
1.4. Про визначення умов для отримання посвідчення особи, яка постраждала внаслідок Чорнобильської катастрофи, категорії 1.....	11
1.5. Про підтвердження належності громадянина до відповідної категорії осіб, постраждалих від Чорнобильської катастрофи.....	12
1.6. Про видачу дублікату посвідчення особи, що постраждала внаслідок Чорнобильської катастрофи.....	13
II. ВИПЛАТА КОМПЕНСАЦІЙ ТА НАДАННЯ ПІЛЬГ ПОСТРАЖДАЛИМ ВІД АВАРІЇ НА ЧОРНОБИЛЬСЬКІЙ АЕС	14
2.1. Про обчислення щомісячної грошової допомоги у зв'язку з обмеженням споживання продуктів харчування місцевого виробництва та особистого підсобного господарства громадянам, які проживають на територіях радіоактивного забруднення.....	14
2.2. Про виплату грошової компенсації громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, у разі відмови від санаторно-курортного лікування.....	15
2.3. Про виплату одноразової компенсації дружинам померлих громадян, смерть яких пов'язана із Чорнобильською катастрофою.....	16
2.4. Про розмір компенсації витрат на проїзд особам, віднесеним Законом № 796-ХІІ до категорії 1.....	17
2.5. Про виплату компенсації за втрачене нерухоме майно в разі відселення або самостійного переселення з радіоактивно забрудненої території за принципом черговості.....	18

2.6. Про необхідність дотримання процедури набуття земельної ділянки у власність за наявності в особи пільги щодо виділення в першочерговому порядку земельної ділянки на підставі Закону № 796-XII.....	18
III. ПРИЗНАЧЕННЯ ПЕНСІЇ НА ПІДСТАВІ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО СТАТУС І СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ГРОМАДЯН, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ».....	20
3.1. Про зарахування до страхового стажу періоду догляду за пенсіонером для призначення пенсії зі зниженням пенсійного віку як учаснику ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС.....	20
3.2. Про підтвердження участі особи в ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС для призначення пенсії на підставі статті 55 Закону № 796-XII.....	20
3.3. Про підтвердження факту проживання (роботи) на забрудненій території для призначення пенсії на підставі статті 55 Закону № 796-XII.....	21
3.4. Про підтвердження факту роботи особи в зоні відчуження для призначення пенсії зі зниженням пенсійного віку.....	22
3.6. Про підставу для призначення пенсії зі зниженням пенсійного віку відповідно до статті 55 Закону № 796-XII.....	23
3.7. Про умови призначення додаткової пенсії за шкodu, заподіяну здоров'ю, відповідно до статті 49 Закону № 796-XII.....	24
3.8. Про право учасника ліквідації ядерних аварій на призначення пенсії зі зниженням пенсійного віку відповідно до Закону № 796-XII.....	25
3.9. Про застосування статті 40 Закону № 1058-IV у правовідносинах, коли особі призначена пенсія за віком зі зниженням пенсійного віку відповідно до Закону № 796-XII і особа звернулася до пенсійного органу із заявою про призначення пенсії за віком відповідно до Закону № 1058-IV.....	26
3.10. Про умову для виникнення в особи права призначення пенсії за віком зі зниженням пенсійного віку на 6 років відповідно до вимог частини першої статті 55 Закону № 796-XII.....	27
IV. ПЕРЕРАХУНОК ПЕНСІЙ ОСОБАМ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВІД АВАРІЇ НА ЧОРНОБИЛЬСЬКІЙ АЕС.....	28
4.1. Про відсутність права на отримання щомісячного підвищення до пенсії на підставі статті 39 Закону № 796-XII у непрацюючих пенсіонерів, які проживають на території зони посиленого радіоекологічного контролю.....	28

4.2. Про порядок обчислення пенсії по інвалідності особам, які брали участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи під час проходження військової служби.....	29
4.3. Про реалізацію права на обчислення пенсії по інвалідності особами, які брали участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи як військовозобов'язані під час проходження військових зборів.....	30
4.4. Про розрахункову величину, що застосовується для обрахунку підвищення до пенсії на підставі статті 39 Закону № 796-XII непрацюючим пенсіонерам, які проживають на території радіоактивного забруднення	31
4.5. Про перерахунок основної пенсії позивачу, який є потерпілим внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, у розмірі, не нижчому ніж розмір прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, відповідно до частини першої статті 28 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»	32
4.6. Про непоширення пункту 2 статті 56 Закону № 796-XII в редакції змін, внесених Законом № 2148-VIII, на правовідносини, які виникли до набрання ними чинності	33
4.7. Про право особи з інвалідністю, що настала внаслідок каліцтва чи захворювання внаслідок Чорнобильської катастрофи, на перерахунок пенсії відповідно до Рішення Конституційного Суду України від 07 квітня 2021 року № 1-р(II)/2021, у розмірі шести мінімальних пенсій за віком	35
4.8. Про відсутність підстав для нарахування, виплати та включення в довідку про грошове забезпечення на роботах у зоні відчуження подвійної заробітної плати.....	36
4.9. Про відшкодування заподіяної внаслідок ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС шкоди при обчисленні пенсії військовослужбовців	37
4.10. Про перерахунок пенсії з урахуванням доплати за несення служби в зоні відчуження Чорнобильської АЕС.....	38
4.11. Про включення суми премії до заробітної плати, одержаної за роботу в зоні відчуження, для нарахування пенсії відповідно до Закону № 796-XII	38
4.12. Про відсутність підстав для перерахунку пенсії відповідно до частини третьої статті 59 Закону № 796-XII особі, залученій під час ліквідації наслідків Чорнобильської АЕС до формувань Цивільної оборони	39

- 4.13. Про обов'язкові умови для виплати пенсії в розмірі 100 % відповідних сум грошового забезпечення учасникам ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС.....40
- 4.14. Про умови зарахування до страхового стажу часу догляду за потерпілою від Чорнобильської катастрофи дитиною до досягнення нею 12 років за період після січня 2004 року 41
- 4.15. Про право дітей, потерпілих від Чорнобильської катастрофи, яким призначена пенсія у зв'язку із втратою годувальника, на отримання доплати до пенсії, передбаченої Законом України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»42
- 4.16. Про наявність у непрацюючого пенсіонера, який проживає в зоні гарантованого добровільного відселення, права на доплату, передбачену положеннями статті 39 Закону № 796-XII (у редакції, що діяла до 01 січня 2015 року), за відсутності посвідчення, що підтверджує статус потерпілого від Чорнобильської катастрофи.....43
- 4.17. Про місце проживання особи для отримання підвищення до пенсії відповідно до статті 39 Закону № 796-XII 44

Перелік уживаних скорочень

- ВП ВС - Велика Палата Верховного Суду
- Закон № 796-XII - Закон України від 28 лютого 1991 року № 796-XII «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»
- Закон № 1788-XII - Закон України від 05 листопада 1991 року № 1788-XII «Про пенсійне забезпечення»
- Закон № 76-VIII - Закон України «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність деяких законодавчих актів України» від 28.12.2014 № 76-VIII
- Закон № 1058-IV - Закон України від 9 липня 2003 року № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»
- Закон № 3551-XII - Закон України 22 жовтня 1993 року № 3551-XII «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»
- Закон № 1774-VIII - Закон України від 06 грудня 2016 року № 1774-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України»
- Закон № 80-VIII - Закон України від 28 грудня 2014 року № 80-VIII «Про Державний бюджет України на 2015 рік»
- Закон № 2262-XII - Закон України 9 квітня 1992 року № 2262-XII «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»
- Закон № 1339-VIII - Закон України від 21 квітня 2016 року № 1339-VIII «Про внесення змін до Закону України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи"»
- Закон № 791а-XII - Закон України 27 лютого 1991 року № 791а-XII «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи»
- Закон № 230/96-ВР - Закон України від 6 червня 1996 року № 230/96-ВР «Про внесення змін і доповнень до Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»
- Закон № 1584-IX - Закон України від 29 червня 2021 року № 1584-IX «Про внесення змін до Закону України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»

- Закон № 2148-VIII - Закон України від 3 жовтня 2017 року № 2148-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій»
- ЗК України - Земельний кодекс України
- КАС ВС - Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду
- КМУ - Кабінет Міністрів України
- Лист № 136 - Лист Державного комітету УРСР з праці від 23 вересня 1986 року № 136 «Про порядок матеріального забезпечення призваних на збори військовозобов'язаних»
- Перелік № 106 - Перелік населених пунктів, віднесених до зон радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, затверджений постановою Кабінету Міністрів УРСР від 23 липня 1991 року № 106
- Постанова № 831 - Постанова Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2008 року № 831 «Про доплати особам, які працюють у зоні відчуження»
- Постанова № 285 - Постанова Кабінету Міністрів України від 14 травня 2015 року № 285 «Про компенсаційні виплати особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України»
- Постанова № 936 - Постанова Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2005 року № 936 «Про затвердження Порядку використання коштів державного бюджету для виконання програм, пов'язаних із соціальним захистом громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» і Закону України «Про Державний бюджет України на 2015 рік»
- Постанова № 1210 - Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1210 «Про підвищення рівня соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»
- Порядок № 760 - Порядок виплати одноразової компенсації за шкоду, заподіяну внаслідок Чорнобильської катастрофи, інших ядерних аварій, ядерних випробувань, військових навчань із застосуванням ядерної зброї, та щорічної допомоги на оздоровлення деяким категоріям громадян, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2016 року № 760

- Порядок № 51 - Порядок видачі посвідчень особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 20 січня 1997 року № 51
- Порядок № 22-1 - Порядок подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», затверджений постановою Правління Пенсійного фонду України від 25 листопада 2005 року № 22-1
- Порядок № 674 - Порядок віднесення громадян із числа тих, які брали участь у ліквідації інших ядерних аварій, у ядерних випробуваннях, у військових навчаннях із застосуванням ядерної зброї або постраждали за інших обставин від радіаційного опромінення не з власної вини, до відповідних категорій осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, затверджений постановою Кабінету Міністрів України 02 грудня 1992 року № 674
- Порядок № 1210 - Порядок обчислення пенсій особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1210
- Порядок № 1243 - Порядок виплати компенсації громадянам за втрачене нерухоме майно у разі відселення або самостійного переселення з радіоактивно забрудненої території, затверджений постановою Кабінету Міністрів України постанови від 18 листопада 2009 року № 1243
- Розпорядження № 1031 - Розпорядження Ради міністрів СРСР «Про оплату праці військовослужбовців учасників ліквідації наслідків на ЧАЕС» № 1031 від 23 травня 1986 року
- ЧАЕС - Чорнобильська атомна електростанція

I. ВИЗНАЧЕННЯ СТАТУСУ ПОСТРАЖДАЛОГО ВІД ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

1.1. Про збереження статусу особи, постраждалої від Чорнобильської катастрофи, внаслідок зміни закону та виключення з переліку зон радіоактивного забруднення зони посиленого радіоекологічного контролю

Позивач звернулася до суду з позовом до управління соціального захисту населення та департаменту соціального захисту населення обласної державної адміністрації, в якому просила зобов'язати управління прийняти документи та внести подання до департаменту для видачі посвідчення особи, яка постраждала внаслідок Чорнобильської катастрофи, категорії 1, а департамент надати статус особи, яка постраждала внаслідок Чорнобильської катастрофи, категорії 1, та видати відповідне посвідчення. Позивач є особою, яка постійно проживала на території зони посиленого радіоекологічного контролю - у місті Каневі Черкаської області та продовжує проживати у цьому ж місті. Вона має статус особи, постраждалої внаслідок Чорнобильської катастрофи 4-ї категорії. Після встановлення I групи інвалідності (захворювання пов'язане з впливом аварії на ЧАЕС, безтерміново) позивач звернулася до управління із заявою про оформлення та направлення до департаменту подання щодо присвоєння позивачу статусу постраждалого внаслідок Чорнобильської катастрофи 1 категорії та видачі відповідного посвідчення, на що отримала відмову. Рішеннями судів попередніх інстанцій позов задоволено повністю. Відповідач у касаційній скарзі посилався на Закон № 76-VIII, згідно з яким з переліку зон радіоактивного забруднення виключено зону посиленого радіоекологічного контролю та виключено статтю 2 Закону № 796-XII, якою передбачалося надання відповідних пільг і компенсацій особам, віднесеним до 4 категорії потерпілих від Чорнобильської катастрофи, а тому підстави для надання відповідного статусу і видачі посвідчення позивачу - відсутні.

Виключення з 1 січня 2015 року зони посиленого радіоекологічного контролю з переліку радіоактивно забруднених територій не позбавляє статусу потерпілого осіб, яким раніше, до 31 грудня 2014 року, було встановлено статус і видано посвідчення постраждалого внаслідок Чорнобильської катастрофи. Особа, якій видано безтермінове посвідчення громадянина, який постійно проживав на території зони посиленого радіологічного контролю (категорія 4), для цілей застосування пункту 1 частини першої статті 14 Закону № 796-XII, вважається потерпілим від Чорнобильської катастрофи.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 20 березня 2019 року у справі № 697/121/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80632873>

1.2. Про встановлення статусу інваліда війни внаслідок отримання захворювання, пов'язаного з виконанням робіт з ліквідації наслідків на Чорнобильській АЕС

Позивач звернувся до суду з позовом до управління соціального захисту населення, в якому просив визнати неправомірною відмову відповідача у видачі посвідчення «Інвалід війни» та зобов'язати видати таке посвідчення встановленого зразка. В обґрунтування своїх вимог посилався на те, що має право на отримання такого посвідчення, оскільки внаслідок виконання робіт по ліквідації наслідків на Чорнобильській АЕС, він отримав пов'язане з цим захворювання, що відповідає пункту 9 частини другої статті 7 Закону № 3551-XII. Суди попередніх інстанцій відмовили у задоволенні позову.

Участь у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС саме у складі формувань Цивільної оборони є обов'язковою передумовою для встановлення статусу інваліда війни та видачі відповідного посвідчення.

Позивач не надав належного документального підтвердження своєї безпосередньої участі у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи саме в складі формувань Цивільної оборони.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 07 червня 2018 року у справі № 377/797/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74549806>

1.3. Про підстави для визначення статусу громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи

Позивач звернувся до суду з позовом до міської ради, в якому просив визнати протиправною бездіяльність відповідача щодо не направлення подання до обласної державної адміністрації про видачу позивачу посвідчення як особі, яка постраждала внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС. Позивачу відмовлено у задоволенні його заяви про внесення зазначеного вище подання з мотивів, що він брав участь у роботах з ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи на території Горностайпільської сільської ради, яка відноситься до зони гарантованого добровільного відселення, і яка знаходиться поза межами зони відчуження. Суди попередніх інстанцій відмовили у задоволенні позову. Позивач у своїй касаційній

скарзі наголошував на тому, що населений пункт Горностайпіль, де він знаходився у відрядженні для виконання робіт по ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, віднесено до зони гарантованого добровільного відселення у 1991 році, а коли він працював там (1988 рік), то селище було в зоні відчуження.

Підставами для визначення статусу громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, є довідки про період роботи (служби) з ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, а також на територіях радіоактивного забруднення, про заробітну плату за цей період, видані підприємствами, установами та організаціями (військкоматами), а про період проживання на територіях радіоактивного забруднення, евакуацію, відселення, самостійне переселення – органами місцевого самоврядування. Для отримання відповідного статусу «особи, яка постраждала внаслідок Чорнобильської катастрофи» зацікавлені особи повинні надати відповідним органам докази своєї участі в ліквідації аварії на ЧАЕС та/або докази проживання на забруднених територіях.

Позивач не надав доказів на підтвердження факту участі у ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС в межах зони відчуження.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 11 липня 2019 року у справі № 149/1573/18 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82947533>

1.4. Про визначення умов для отримання посвідчення особи, яка постраждала внаслідок Чорнобильської катастрофи, категорії 1

Позивач звернулась до суду з позовом до департаменту соціальної політики виконавчого органу міської ради (за участю третьої особи - управління праці та соціального захисту населення, в якому просила визнати протиправними та скасувати рішення комісії для розгляду питань, пов'язаних із встановленням статусу осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи при департаменті щодо відмови у визначенні позивачу статусу особи, потерпілої внаслідок Чорнобильської катастрофи категорії 1. Відповідач відмовив позивачці, яка мала статус дитини, яка потерпіла від Чорнобильської катастрофи, у визначенні статусу постраждалого внаслідок Чорнобильської катастрофи з числа потерпілих від Чорнобильської катастрофи категорії 1, мотивуючи це тим, що встановлено зв'язок захворювання внаслідок впливу аварії на Чорнобильській АЕС у дорослому віці. Судами попередніх інстанцій позовні вимоги задоволено.

Вік установлення інвалідності не може бути визначальною ознакою для вирішення питання про надання особі статусу постраждалого внаслідок Чорнобильської катастрофи. Однією з головних умов для отримання посвідчення категорії 1 є встановлення уповноваженою медичною комісією не нижче обласного рівня або спеціалізованими медичними установами Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, які мають ліцензію центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, причинного зв'язку інвалідності з Чорнобильською катастрофою.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 03 жовтня 2019 року у справі № 826/2469/16 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84703663>

1.5. Про підтвердження належності громадянина до відповідної категорії осіб, постраждалих від Чорнобильської катастрофи

Позивач звернулась до суду з позовом до управління праці та соціального захисту населення районної державної адміністрації, департаменту соціальної політики виконавчого органу міської ради в якому просила суд зобов'язати управління повторно розглянути питання про видачу позивачу посвідчення особи, яка постраждала внаслідок Чорнобильської катастрофи категорії 1, та видати посвідчення особи, яка постраждала внаслідок Чорнобильської катастрофи категорії 1; зобов'язати департамент надати статус позивачу постраждалої внаслідок Чорнобильської катастрофи. Рішеннями судів попередніх інстанцій позов задоволено частково. Департамент у касаційній скарзі зазначив, що жодним чином не порушив прав, свобод та інтересів позивача, що виключає можливість звернення до суду. Вказав на відсутність визначених законом підстав для видачі позивачу посвідчення особи, постраждалої внаслідок Чорнобильської катастрофи 1 категорії. Скаржник наполягав на тому, що адміністративний суд не наділений повноваженнями втручатися у вільний розсуд (дискрецію) суб'єкта владних повноважень.

Відмовляючи у задоволенні вимоги про зобов'язання департаменту надати позивачу відповідний статус, суди виходили з того, що процедури надання (встановлення) особі відповідного статусу Законом № 796-XII і Порядком № 51 не передбачено, оскільки належність громадян до осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, визначено Законом № 796-XII. Відповідно до абзацу 19 пункту 10 Порядку № 51 уповноваженим органом приймаються рішення з питань видачі або відмови у видачі посвідчення. Тобто, приймаючи рішення про видачу посвідчення,

уповноважений орган, тим самим, підтверджує належність громадянина до відповідної категорії осіб, постраждалих від Чорнобильської катастрофи. Отже, належним способом захисту порушеного права, у такому випадку, є зобов'язання уповноваженого органу (департаменту) видати посвідчення відповідного зразка.

ВС також зазначив, що за умови встановлення в судовому порядку факту надання позивачем всіх необхідних документів, що підтверджують її право на видачу посвідчення постраждалої внаслідок Чорнобильської катастрофи 1 категорії, у відповідача за наслідками первинного прийняття рішення про відсутність підстав для визначення позивачу статусу особи, постраждалої внаслідок Чорнобильської катастрофи, є лише один можливий варіант вчинення дій - видати відповідне посвідчення.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 30 листопада 2021 року у справі № 826/10248/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101501985>

1.6. Про видачу дублікату посвідчення особи, що постраждала внаслідок Чорнобильської катастрофи

Позивач звернувся до суду з позовом до обласної державної адміністрації в особі департаменту соціального захисту населення, в якому просив суд зобов'язати відповідача видати дублікат посвідчення особи, що постраждала внаслідок Чорнобильської катастрофи та вкладку до цього посвідчення. в обґрунтування позовних вимог позивач посилався на те, що ним до управління соціального захисту населення міської ради було подано всі необхідні документи для вирішення питання про видачу дублікату посвідчення та вкладки до нього, серед яких був направлений оригінал довідки військової частини, де зазначалась кількість днів, які він брав участь у ліквідації наслідків катастрофи на ЧАЕС, однак, відповідач відмовив у видачі дублікату посвідчення та вкладки до нього. Крім того, позивач посилався на те, що неодноразово усно звертався до різних державних установ, у тому числі з заявою про видачу дублікату посвідчення та вкладки до нього, але отримував лише відмови у їх видачі. Судами попередніх інстанцій у задоволенні позову відмовлено.

Передбачена пунктом 11 Порядку № 51, процедура видачі дублікату раніше виданого посвідчення не містить вимог щодо перевірки обставин участі особи, яка потребує видачі дублікату, в ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС.

Судами встановлено і не заперечується відповідачем, що позивач брав участь в ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, позивачу встановлено статус потерпілого від аварії на Чорнобильській АЕС і з 1994 року, у встановленому законом порядку, було видано встановленого взірця посвідчення. У зв'язку із втратою посвідчення позивачем було надано відповідачу наявні у нього документи, на підставі яких йому було встановлено статус потерпілого від аварії на Чорнобильській АЕС.

За таких обставин, враховуючи приписи Порядку № 51, відповідач зобов'язаний був видати позивачу дублікат посвідчення особи, що постраждала внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 15 червня 2022 року у справі № 805/4764/16-а можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104793887>

II. ВИПЛАТА КОМПЕНСАЦІЙ ТА НАДАННЯ ПІЛЬГ ПОСТРАЖДАЛИМ ВІД АВАРІЇ НА ЧОРНОБИЛЬСЬКІЙ АЕС

2.1. Про обчислення щомісячної грошової допомоги у зв'язку з обмеженням споживання продуктів харчування місцевого виробництва та особистого підсобного господарства громадянам, які проживають на територіях радіоактивного забруднення

Позивач звернувся до суду з позовом до управління праці та соціального захисту населення, у якому просив визнати протиправною бездіяльність відповідача, яка призвела до ненарахування та невиплати із 17 липня 2018 року щомісячної грошової допомоги у зв'язку з обмеженням споживання продуктів харчування місцевого виробництва та особистого підсобного господарства, встановленої статтею 37 Закону № 796-XII. На обґрунтування заявлених вимог позивач зазначив, що отримував щомісячну грошову допомогу у зв'язку з обмеженням споживання продуктів харчування місцевого виробництва та особистого підсобного господарства, передбачену статтею 37 Закону № 796-XII. Проте з 01 січня 2015 року - дати набрання чинності Законом № 76-VIII, підпунктом 7 пункту 4 розділу I якого виключено, зокрема, статтю 37 Закону № 796-XII, відповідач припинив виплату йому вказаної допомоги. Рішенням Конституційного Суду України від 17 липня 2018 року № 6-р/2018 підпункт 7 пункту 4 розділу I Закону № 76-VIII визнано таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним), а відтак, на думку позивача, із 17 липня 2018 року відновлено дію статті 37 Закону № 796-XII, яка підлягає

застосуванню без будь-яких обмежень. Справа була розглянута КАС ВС як зразкова. Суд першої інстанції позовні вимоги задовольнив. Скаржник у апеляційній скарзі зазначив, що відповідно до пункту 3 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону № 1774-VIII мінімальна заробітна плата з 01 січня 2017 року не застосовується як розрахункова величина для визначення посадових окладів та заробітної плати працівників та інших виплат. До внесення змін до законів України щодо незастосування мінімальної заробітної плати як розрахункової величини вона застосовується у розмірі прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого на 01 січня календарного року, починаючи з 01 січня 2017 року.

За загальним правилом дії норм права у часі, у зв'язку з набранням чинності Законом № 1774-VIII, яким встановлено розрахункову величину для визначення посадових окладів, заробітної плати працівників та інших виплат і заборонено застосовувати мінімальну заробітну плату після набрання чинності цим Законом, положення статті 37 Закону № 796-XII щодо обчислення щомісячної грошової допомоги у процентному співвідношенні до мінімальної заробітної плати застосуванню не підлягають.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 11 грудня 2019 року у справі № 240/4946/18 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86877145>

2.2. Про виплату грошової компенсації громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, у разі відмови від санаторно-курортного лікування

Позивач звернувся до суду з позовом до Кабінету Міністрів України про стягнення з держави компенсації - боргу за невикористану санаторно-курортну путівку. Позивач, як учасник ліквідації аварії на ЧАЕС I категорії, вважав порушеним своє право на отримання відповідної компенсації за невикористане санаторно-курортне лікування. Суди попередніх інстанцій в задоволенні адміністративного позову відмовлено. Доводи скаржника зводяться до того, що суди попередніх інстанцій невірно застосували положення Закону № 3551-XII та Закону № 796-XII в частині стягнення на користь позивача компенсації вартості путівок на санаторно-курортне лікування. На думку позивача, саме Кабінет Міністрів України відповідно до вказаних вище законів повинен відшкодувати позивачу компенсацію вартості неотриманих ним путівок на санаторно-курортне лікування.

Забезпечення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, путівками на санаторно-курортне лікування або виплата

грошової компенсації в разі відмови від отримання санаторно-курортного лікування належить до компетенції органів соціального захисту населення і здійснюється в порядку, визначеному постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання санаторно-курортного лікування та відпочинку громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи».

Позивач не надав будь-яких доказів звернення до органів соціального захисту населення з заявою про отримання грошової компенсації замість путівки.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 21 грудня 2020 року у справі № 826/17367/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93708447>

2.3. Про виплату одноразової компенсації дружинам померлих громадян, смерть яких пов'язана із Чорнобильською катастрофою

Позивач звернулась до суду з позовом до управління соціального захисту населення про визнання неправомірними дій відповідача щодо відмови в призначенні та виплаті на її користь одноразової компенсації за втрату годувальника (чоловіка) із числа потерпілих категорії 1, смерть якого пов'язана з роботами по ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, в розмірі, встановленому на момент смерті годувальника Постановою № 285. Судами попередніх інстанцій у задоволенні позовних вимог відмовлено. Касаційна скарга обґрунтована тим, що судами попередніх інстанцій неправомірно було застосовано Порядок № 760, яким передбачено шестимісячний строк звернення за виплатою зазначеної одноразової компенсації з дати смерті годувальника, оскільки вказаний порядок набув чинності 26 жовтня 2016 року, а її чоловік помер 15 жовтня 2016 року, а тому мала застосовуватись Постанова № 285.

Обмеження шестимісячним строком права на виплату одноразової компенсації дружинам померлих громадян, смерть яких пов'язана із Чорнобильською катастрофою, що передбачено Порядком № 760, не поширюється на правовідносини, які виникли до набрання чинності цим Порядком.

Враховуючи, що на момент виникнення у позивачки права на отримання одноразової компенсації передбаченої статтею 48 Закону № 796-XII не було визначено строку, протягом якого заінтересована особа має звернутись із заявою про виплату такої допомоги, суди попередніх інстанцій помилково визнали правомірними дії відповідача, який

Відмовляючи позивачці у виплаті одноразової компенсації послався на Порядок № 760.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від від 21 травня 2019 року у справі № 377/1010/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81889772>

2.4. Про розмір компенсації витрат на проїзд особам, віднесеним Законом № 796-XII до категорії 1

Позивач звернувся до суду з позовом до управління праці та соціального захисту населення, у якому просив визнати неправомірними дії та рішення відповідача щодо здійснення виплати компенсації проїзних документів в меншому розмірі, ніж це передбачено статтею 20 Закону № 796-XII. Відповідач виплатив позивачу (який має статус особи, яка постраждала внаслідок Чорнобильської катастрофи 1 категорії) компенсацію за проїзд (без пересадок) залізничним та автомобільним транспортом за 2015 рік у меншому розмірі (474,63 грн.) ніж було витрачено позивачем з пересадками (733,87 грн.). Постановою суду першої інстанції у задоволенні позову відмовлено. Постановою апеляційного адміністративного суду скасовано рішення суду першої інстанції, прийнято нову постанову, якою позовні вимоги задоволено частково. Відповідач у касаційній скарзі наголошував на тому, що виплата компенсації позивачу здійснювалася на підставі положень Постанови № 936 і Закону № 80-VIII, які не визнані неконституційними, не втрачали чинності, а тому є обов'язковими для виконання органами виконавчої влади.

На виконання Закону № 796-XII Кабінетом Міністрів України не було затверджено розміру відшкодування витрат на проїзд, які передбачено у пункті 19 статті 20 Закону № 796-XII. Водночас, текст цієї норми дає підстави для висновку про 100% компенсацію витрат на проїзд, незалежно від кількості пересадок.

Таким чином, на час виникнення спірних правовідносин застосуванню підлягають приписи статті 20 Закону № 796-XII як норми прямої дії, що передбачає право особи на безоплатний проїзд один раз на рік до будь-якого пункту України і назад автомобільним або повітряним, або залізничним, або водним транспортом з правом першочергового придбання квитків.

Особам, віднесеним Законом № 796-XII до категорії 1 надається 100-відсоткова компенсація витрат на проїзд один раз на рік до будь-якого пункту України і назад, незалежно від кількості пересадок

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 26 травня 2020 року у справі № 758/859/16-а можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89434096>

2.5. Про виплату компенсації за втрачене нерухоме майно в разі відселення або самостійного переселення з радіоактивно забрудненої території за принципом черговості

Позивач звернувся до суду з позовом до управління праці та соціального захисту населення районної державної адміністрації, в якому просив визнати протиправною бездіяльність відповідача щодо невиплати компенсації за втрачене нерухоме майно у разі відселення або самостійного переселення з радіоактивно забрудненої території. В обґрунтування позовних вимог позивач покликався на те, що невиконання державою обов'язку з виплати йому грошової компенсації є протиправним і порушує його права. Також зазначав, право на отримання компенсації не може бути поставлено у залежність від бюджетних асигнувань. Органи державної влади не можуть посилалися на відсутність коштів, як на причину невиконання зобов'язань. Судами попередніх інстанцій у задоволенні позову відмовлено.

Строк виплати компенсації за втрачене нерухоме майно у разі відселення або самостійного переселення з радіоактивно забрудненої території законодавством не визначено. Водночас, її виплата здійснюється за принципом черговості, як це передбачено Порядком № 1243.

Враховуючи, що позивач перебуває у черзі для отримання грошової компенсації, а особи, які перебувають у зазначеній черзі перед позивачем не отримали грошову компенсацію (індексацію) за втрачене майно, правильним є висновок судів про те, що прав позивача не порушено.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 23 травня 2023 року у справі № 240/4854/18 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111036036>

2.6. Про необхідність дотримання процедури набуття земельної ділянки у власність за наявності в особи пільги щодо виділення в першочерговому порядку земельної ділянки на підставі Закону № 796-XII

Позивач звернувся до суду з позовом до міської ради та її голови, в якому просив визнати протиправними дії міської ради, пов'язані із прийняттям нею рішення про відмову позивачу у відведенні земельної ділянки для індивідуального житлового будівництва, в зв'язку з тим, що заявником не наданий проект землеустрою щодо відведення земельної ділянки, як того вимагає ЗК України. Позов мотивовано

протиправністю відмови відповідачів у відведенні земельної ділянки позивачу як особі з інвалідністю внаслідок війни II групи, особі, прирівняній до осіб з інвалідністю внаслідок Великої Вітчизняної війни III групи, постраждалому від аварії на ЧАЕС III категорії, який має право на пільгове відведення земельної ділянки в позачерговому, першочерговому порядку та протягом року з часу звернення з відповідною заявою про відведення земельної ділянки у власність, з огляду на звернення позивача до міської ради з клопотаннями про відведення земельної ділянки саме на пільгових підставах, а не на загальних підставах, визначених Земельним кодексом України, що є правом вибору позивача. Рішенням суду першої інстанції позов задоволено частково. Постановою суду апеляційної інстанції скасовано рішення суду першої інстанції в частині задоволених позовних вимог та ухвалено в цій частині постанову, якою у задоволенні адміністративного позову відмовлено, а в іншій частині рішення залишено без змін. У касаційній скарзі позивач покликався на порушення судом норм матеріального права, оскільки вважав, що земельна ділянка має бути передана йому у власність виключно на підставі Закону № 3551-XII, Закону № 796-XII та Угоди про взаємне визначення пільг і гарантій для учасників та інвалідів Великої Вітчизняної війни, учасників бойових дій на території інших держав, сімей загиблих військовослужбовців.

Поширення на особу пільг, передбачених Законами № 3551-XII, № 796-XII абсолютно не змінює та не підміняє процедури набуття ділянок у власність. Позивач безумовно має право на першочергове отримання земельної ділянки, що й не заперечується відповідачем, проте ним не дотримано порядок набуття земельної ділянки у власність із земель державної і комунальної власності, який чітко врегульований статтею 118 ЗК України, і дотримання якого є обов'язковим.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 31 січня 2024 року у справі № 320/5303/18 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116710753>

III. ПРИЗНАЧЕННЯ ПЕНСІЇ НА ПІДСТАВІ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО СТАТУС І СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ГРОМАДЯН, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ»

3.1. Про зарахування до страхового стажу періоду догляду за пенсіонером для призначення пенсії зі зниженням пенсійного віку як учаснику ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС

Позивач звернувся до суду з позовом до управління Пенсійного фонду України в якому просив визнати неправомірними дії відповідача щодо відмови в призначенні та виплаті пенсії як учаснику ліквідації наслідків на ЧАЕС. В обґрунтування позовних вимог позивач вказував, що під час проходження військової строкової служби він перебував в зонах небезпеки ЧАЕС, у зв'язку з чим має право на призначення пенсії із зменшенням пенсійного віку на 10 років відповідно до статті 55 Закону № 796-ХІІ. Крім того у зв'язку із здійсненням догляду за особами пенсійного віку, має право на зарахування до загального стажу період догляду за вказаними особами. Рішеннями судів попередніх інстанцій позов задоволено. Стосовно незарахування до загального стажу позивача періоду здійснення ним догляду за особами пенсійного віку, скаржник у касаційній скарзі зазначив, що вказаний період не зарахований до стажу позивача у зв'язку з відсутністю висновків лікарсько-консультативної комісії про потребу вказаних осіб у постійному догляді.

Під час застосування пункту «ж» статті 3 та пункту «є» статті 56 Закону № 1788-ХІІ слід виходити з того, що сам по собі догляд за пенсіонером, незалежно від його віку, за відсутності висновку медичного закладу про потребу в сторонньому догляді, не може бути підставою для зарахування періодів такого догляду до стажу роботи, який дає право на призначення пенсії за віком.

Детальніше з текстом постанови Судової палати для розгляду справ щодо захисту соціальних прав КАС ВС від 31 липня 2019 року у справі № 348/2357/16-а можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83413146>

3.2. Про підтвердження участі особи в ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС для призначення пенсії на підставі статті 55 Закону № 796-ХІІ

Позивач звернувся до суду з позовом до управління Пенсійного фонду України, в якому просив визнати незаконним та скасувати рішення відповідача про відмову

позивачу у призначенні пенсії відповідно до статті 55 Закону № 796-XII із зменшенням пенсійного віку на 10 років. Позивач в період з 10 травня 1986 року по 08 серпня 1986 року виконував роботи по ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС в зоні відчуження, що підтверджується записом у військовому квитку. Судами попередніх інстанцій позов задоволено. Скаржник зазначав, що безпосередня участь позивача у ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС у зоні відчуження не підтверджена, оскільки відсутні первинні документи щодо періодів роботи, населених пунктів чи об'єктів, де заявником проводились роботи по ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС.

Факт участі особи у ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС може бути підтверджений будь-якими первинними документами. Для підтвердження участі військовослужбовця у ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС не має значення той факт, що військова частина у якій він проходив службу не знаходилась в зоні відчуження.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 24 липня 2018 року у справі № 524/2062/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/75485507>

3.3. Про підтвердження факту проживання (роботи) на забрудненій території для призначення пенсії на підставі статті 55 Закону № 796-XII

Позивач звернувся до суду з позовом до управління Пенсійного фонду України, в якому просив визнати протиправною відмову відповідача у призначенні позивачу пенсії відповідно до вимог статті 55 Закону № 796-XII зі зниженням пенсійного віку. В обґрунтування позову зазначено, що позивач є потерпілим від Чорнобильської катастрофи (категорія 4), що підтверджується відповідним посвідченням, і станом на 01 січня 1993 року проживав в зоні посиленого радіоекологічного контролю понад 4 роки. Відповідач відмовив у призначенні такої пенсії, у зв'язку з тим, що записи трудової книжки позивача та інші надані ним документи, не підтверджують того, що в період з 01 квітня 1986 року по 1993 рік позивач постійно працював в зоні посиленого радіоекологічного контролю, яку відповідно до постанови Кабінету Міністрів Української РСР від 23 липня 1991 року № 106 віднесено до зони гарантованого добровільного відселення. Судами попередніх інстанцій позов задоволено.

Єдиним документом, що підтверджує статус потерпілого від Чорнобильської катастрофи, учасника ліквідації наслідків на Чорнобильській АЕС та надає право користування пільгами, встановленими Законом № 796-XII, зокрема призначення пенсії

зі зменшенням пенсійного віку, встановленого для одержання державних пенсій, є посвідчення Учасник ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС або Потерпілий від Чорнобильської катастрофи. Довідки про період роботи (служби) у зоні відчуження, про евакуацію, відселення, самостійне переселення, про період проживання та роботи на забруднених територіях тощо є лише підставами для визначення в установленому порядку статусу учасника ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС або потерпілих від Чорнобильської катастрофи.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 30 вересня 2020 року у справі № 572/1921/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91883729>

3.4. Про підтвердження факту роботи особи в зоні відчуження для призначення пенсії зі зниженням пенсійного віку

Позивач звернувся до суду з позовом до управління Пенсійного фонду України, в якому просив визнати протиправними дії відповідача щодо відмови у призначенні пенсії із зниженням пенсійного віку на 10 років відповідно до статті 55 Закону № 796-XII. Відповідач відмовив позивачу у призначенні пенсії на підставі вказаної законодавчої норми, у зв'язку з тим, що згідно з військовим квитком позивач брав участь у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС у період з 25 травня 1986 по 11 серпня 1986 року у складі військової частини 21151. Разом із тим, у довідці Державного Галузевого архіву Міністерства оборони України зазначено виїзд позивача з іншої військової частини 26 травня 1986 року, але дні виїзду в Чорнобиль і місце дислокації не зазначені. Судами попередніх інстанцій позов задоволено.

Для виникнення в особи права на призначення пенсії із зменшенням на 10 років пенсійного віку, встановленого статтею 26 Закону № 1058-IV, така особа повинна довести факт своєї роботи у зоні відчуження (у період до 01 липня 1986 року хоча б один день, з 01 липня 1986 року по 31 грудня 1986 року від 1 до 5 календарних днів).

Наявні в позивача документи, які долучені до матеріалів справи, містять дані на підтвердження факту його участі у ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС та є достатніми для призначення йому пільгової пенсії, передбаченої статтею 55 Закону № 796-XII.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 10 липня 2019 року у справі № 607/13930/16-а можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82937803>

3.5. Про призначення пенсії зі зниженням пенсійного віку в разі втрати посвідчення потерпілого від наслідків Чорнобильської катастрофи

Позивач звернувся до суду з позовом до управління Пенсійного фонду України, в якому просив визнати протиправними дії відповідача щодо відмови у призначенні пенсії за віком зі зниженням пенсійного віку, відповідно до статті 55 Закону № 796-XII. Відповідач відмовив позивачу у призначенні пенсії за віком, у зв'язку з ненаданням посвідчення потерпілого від наслідків Чорнобильської катастрофи. Суд першої інстанції позов задовольнив. Суд апеляційної інстанції скасував постанову суду першої інстанції та прийняв нову, якою у задоволенні адміністративного позову відмовив. В обґрунтування вимог касаційної скарги, скаржник зазначив про те, що населений пункт у якому проживав позивач з моменту прийняття названого закону втратив правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи. У зв'язку з виключенням обумовленої території проживання позивача із переліку територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, позивач позбавлений можливості отримати дублікат посвідчення особи постраждалої внаслідок Чорнобильської катастрофи відповідно до існуючого порядку.

Втрата відповідного посвідчення і неможливість отримання його дублікату не можуть бути підставою для позбавлення позивача права на призначення пенсії зі зниженням пенсійного віку, відповідно до статті 55 Закону №796-XII.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 18 березня 2020 року у справі № 381/5143/16-а можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88305193>

3.6. Про підставу для призначення пенсії зі зниженням пенсійного віку відповідно до статті 55 Закону № 796-XII

Позивач звернулася до суду з позовом до управління Пенсійного фонду України, в якому просила визнати протиправним рішення відповідача про відмову в призначенні пільгової пенсії за віком. В обґрунтування позовних вимог посилалась на те, що є постраждалою внаслідок Чорнобильської катастрофи 4 категорії, а тому відповідно до положень статті 55 Закону № 796-XII має право на призначення пільгової пенсії зі зниженням пенсійного віку на 5 років. Суд першої інстанції позов задовольнив. Суд апеляційної інстанції скасував постанову суду першої інстанції та прийняв нову, якою у задоволенні адміністративного позову відмовив. Позивач у касаційній скарзі посилалась на те, що нею до заяви про призначення пенсії надано належні документи, які підтверджують наявність у неї права на її призначення. Одним із таких документів є довідка виконкому міської ради, яка підтверджує факт реєстрації

позивача у період з 15 січня 1985 року по 14 жовтня 1994 року у зоні посиленого радіологічного контролю.

Підставою для призначення пенсії зі зниженням пенсійного віку, є належність особи до потерпілих від Чорнобильської катастрофи та факт проживання (роботи), а не реєстрації у зоні посиленого радіологічного контролю. Надана позивачем довідка не містить інформації, що у вказаний період позивач проживала у зоні посиленого радіологічного контролю.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 29 січня 2020 року у справі № 572/245/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87267671>

3.7. Про умови призначення додаткової пенсії за шкоду, заподіяну здоров'ю, відповідно до статті 49 Закону № 796-XII

Позивач звернувся до суду з позовом до головного управління Пенсійного фонду України у якому просив визнати бездіяльність відповідача протиправною та зобов'язати здійснити нарахування додаткової пенсії, на підставі пункту «б» статті 49 Закону № 796-XII за шкоду, заподіяну здоров'ю. Позивач мешкає на території України, отримує пенсійні виплати з російської федерації, соціальну допомогу відповідно до Закону № 796-XII, і вважав, що як учасник ліквідації наслідків ядерної катастрофи має право на призначення додаткової пенсії за шкоду, заподіяну здоров'ю. Рішеннями судів попередніх інстанцій у задоволенні позову відмовлено.

Питання щодо наявності або відсутності підстав для призначення особі додаткової пенсії за шкоду, заподіяну здоров'ю відповідно до статті 49 Закону № 796-XII, може бути вирішено після виникнення у заявника права на державну пенсію.

Для призначення додаткової пенсії за шкоду, заподіяну здоров'ю пенсіонер повинен особисто звернутись до органу, що призначає пенсію із заявою відповідного зразка про призначення пенсії, а у разі зміни місця проживання також надати заяву на запит пенсійної справи.

Судами попередніх інстанцій встановлено, що позивач не звертався до відповідача з відповідними заявами щодо призначення пенсії та про запит пенсійної справи з російської федерації. Та обставина, що позивач є отримувачем соціальної допомоги відповідно до Закону № 796-XII не може бути підставою для призначення додаткової пенсії, без дотримання вимог, встановлених Порядком № 22-1.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 13 вересня 2023 року у справі № 160/5910/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113437671>

3.8. Про право учасника ліквідації ядерних аварій на призначення пенсії зі зниженням пенсійного віку відповідно до Закону № 796-XII

Позивач звернувся до суду з позовом до Головного управління ПФУ в якому просив визнати протиправними та скасувати рішення відповідача про відмову в переведенні з пенсії по інвалідності на пенсію за віком згідно Закону № 796-XII. В обґрунтування позовних вимог позивач покликався на те, що упродовж 771 дня перебував на дійсній військовій службі на Семипалатинському полігоні, де проводилися випробування ядерної зброї, має посвідчення учасника ядерних аварій (категорія 3). Також зазначив, що під час вирішення питання про можливість переведення з пенсії по інвалідності на пенсію за віком, Пенсійний фонд мав розглядати питання щодо можливості застосування пункту 1 статті 55 Закону № 796-XII, як до особи, що має статус учасника ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, згідно із наданим посвідченням, а не як до потерпілого від Чорнобильської катастрофи, що передбачено іншими нормами, а саме пунктом 2 статті 55 Закону № 796-XII. Позивач вважав, що має право на призначення пенсії за віком із зменшенням пенсійного віку на 10 років. Рішенням суду першої інстанції позов задоволено частково. Постановою суду апеляційної інстанції скасовано рішення суду першої інстанції та прийнято нове - про відмову у задоволенні позовних вимог.

Законодавством не передбачено переліку документів, які повинна подати особа, яка є учасником ліквідації ядерних аварій для підтвердження особливого статусу, що надає їй право на призначення пенсії відповідно до норм статті 55 Закону № 796-XII.

З часу набрання чинності Законом № 1339-VIII щодо усунення дискримінаційного ставлення до громадян, які брали участь у ліквідації наслідків інших ядерних аварій, у ядерних випробуваннях та військових навчаннях із застосуванням ядерної зброї» Пенсійний фонд України не врегулював питання щодо документів, необхідних для призначення (перерахунку) пенсій на підставі статті 55 Закону 796-XII.

Відсутність механізму реалізації права, передбаченого законом, зокрема, щодо переліку документів, необхідних для призначення пенсії, не може бути підставою для позбавлення чи обмеження цього права.

Аналізуючи положення пункту 3 частини першої статті 9, частини четвертої статті 14 Закону № 796-XII, пунктів 1, 4 Порядку № 674, ВС дійшов висновку, що особа, яка брала участь у ліквідації ядерних аварій, у ядерних

випробуваннях, у військових навчаннях із застосуванням ядерної зброї, прирівнюється за правовим статусом до учасника ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС відповідної категорії, а отже має рівні права та пільги, якщо інше не встановлено законом.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 21 вересня 2023 року у справі № 280/6884/21 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113635618>

3.9. Про застосування статті 40 Закону № 1058-IV у правовідносинах, коли особі призначена пенсія за віком зі зниженням пенсійного віку відповідно до Закону № 796-XII і особа звернулася до пенсійного органу із заявою про призначення пенсії за віком відповідно до Закону № 1058-IV

Позивач звернувся до суду з позовом до Головного управління ПФУ, в якому просив визнати протиправною відмову відповідача в призначені та виплаті позивачу пенсії за віком відповідно до Закону № 1058-IV із застосуванням показника середньої заробітної плати (доходу) в Україні за 2020 - 2022 роки, з якої сплачені страхові внески, що передували року звернення за призначенням пенсії, починаючи з 13 березня 2023 року. Судами попередніх інстанцій позовні вимоги було задоволено частково. У касаційній скарзі відповідач наголосив, що позивач ще в 2017 році реалізував своє право на призначення пенсії за віком, пенсія була призначена відповідно до Закону № 1058-IV. Тобто протягом шести років (2017 - 2023) позивач отримує пенсію за віком відповідно до Закону № 1058-IV. Призначення пенсії за віком відповідно до статті 55 Закону № 796-XII не є окремим видом пенсійного забезпечення, це є пільгова умова надання пенсій за віком, яка полягає у зменшенні пенсійного віку громадянам, які постійно проживали або працювали на територіях радіоактивного забруднення.

ВС сформулював такі правові висновки у спірних правовідносинах:

- 1) статтею 55 Закону № 796-XII для відповідних категорій осіб передбачено не окремий вид пенсійного забезпечення, а пільгові умови надання пенсій за віком, які полягають у зменшенні пенсійного віку;
- 2) пенсія за віком, призначена з урахуванням положень Закону № 796-XII призначається, перераховується та виплачується у відповідності з положеннями Закону № 1058-IV.

Оскільки заява позивача до Головного управління Пенсійного фонду фактично стосувалась призначення йому того самого виду пенсії (пенсії за віком), яка вже була призначена в 2017 році, то вона не може бути призначена повторно на підставі положень статті 40 Закону № 1058-IV

із застосуванням показника середньої заробітної плати (доходу) в Україні, з якої сплачено страхові внески за 2020 - 2022 роки.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 30 листопада 2023 року у справі № 580/3792/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115315596>

3.10. Про умову для виникнення в особи права призначення пенсії за віком зі зменшенням пенсійного віку на 6 років відповідно до вимог частини першої статті 55 Закону № 796-XII

Позивачка звернулась до суду з позовом до ГУ ПФУ у якому просила визнати протиправним та скасувати рішення про відмову у призначенні їй пенсії із зменшенням пенсійного віку відповідно до статті 55 Закону № 796-XII. В обґрунтування позовних вимог позивачка зазначила, що вона як особа, яка станом на 01.01.1993 більше трьох років проживає в зоні гарантованого добровільного відселення, має понад 29 років страхового стажу, станом на час звернення до пенсійного органу досягла віку 54 роки, а також проживає в зоні гарантованого добровільного відселення більше 12 років, має право на призначення пенсії за віком зі зменшенням пенсійного віку на шість років відповідно до статті 55 Закону №796-XII. Суди попередніх інстанцій у задоволенні позову відмовлено на тій підставі, що позивачка не має права на встановлення початкової величини зниження пенсійного віку на 3 роки. У касаційній скарзі позивачка посилалась на те, що суди попередніх інстанцій неправильно застосували положення статті 55 Закону 796-XII та дійшли помилкових висновків стосовно неможливості зменшення пенсійного віку на 6 років без застосування початкової величини такого зменшення, яка становить 3 роки. Позивачка зауважила, що вона проживає на території гарантованого добровільного відселення до теперішнього часу, отже, має право на призначення пенсії зі зменшенням пенсійного віку на 6 років, як це передбачено абзацом 5 пунктом 2 частини першої статті 55 Закону 796-XII.

Умовою для виникнення в особи права на призначення пенсії зі зменшенням пенсійного віку відповідно до абзацу 5 пункту 2 частини першої статті 55 Закону № 796-XII є факт проживання та (або) праці такої особи у зоні гарантованого добровільного відселення протягом трьох років до 01 січня 1993 року.

Початкова величина зменшення пенсійного віку (3 роки) встановлюється лише особам, які постійно проживали або постійно працювали у зазначених зонах з моменту аварії по 31 липня 1986 року незалежно від часу проживання або роботи в цей період. Додатково такі особи мають право на зменшення

пенсійного віку на 1 рік за 2 роки проживання, роботи на відповідній місцевості. При цьому максимальна межа зниження пенсійного віку відповідно до положень абзацу 5 пункту 2 частини першої статті 55 Закону становить 6 років, незалежно від того застосовувалась початкова величина зменшення пенсійного віку до таких осіб чи ні.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 07 травня 2024 року у справі № 460/38580/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118905015>

IV. ПЕРЕРАХУНОК ПЕНСІЙ ОСОБАМ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВІД АВАРІЇ НА ЧОРНОБИЛЬСЬКІЙ АЕС

4.1. Про відсутність права на отримання щомісячного підвищення до пенсії на підставі статті 39 Закону № 796-XII у непрацюючих пенсіонерів, які проживають на території зони посиленого радіоекологічного контролю

Позивачка звернулася до суду з позовом до ГУ ПФУ, у якому просила визнати протиправною бездіяльність відповідача щодо ненарахування та невиплати з 17 липня 2018 року підвищення до пенсії як непрацюючій пенсіонерці, яка проживає на території зони посиленого радіологічного контролю, у розмірі, визначеному статтею 39 Закону № 796-XI в редакції, чинній до 01 січня 2015 року, дія якої відновлена Рішенням Конституційного Суду України від 17 липня 2018 року № 6-р/2018. Обґрунтовуючи позов, позивачка зазначила, що має статус особи, яка постраждала внаслідок Чорнобильської катастрофи, є непрацюючою пенсіонеркою та проживає у місті Тальне Черкаської області, яке до 1 січня 2015 року (до набрання чинності Законом № 76-VIII) відносилось до зони радіоактивного забруднення. З огляду на Рішення Конституційного Суду України від 17 липня 2018 року № 6-р/2018 позивачка вважала, що має право на отримання встановленого статтею 39 Закону № 796-XII щомісячного підвищення до пенсії непрацюючим пенсіонерам, які проживають на територіях радіоактивного забруднення. Однак відповідач протиправно відмовив їй у нарахуванні та виплаті вказаного підвищення до пенсії. КАС ВС рішенням, ухваленим за результатами розгляду зразкової справи, в задоволенні позову відмовив.

Непрацюючі пенсіонери, які проживають на території, що належить до зони посиленого радіоекологічного контролю, яка водночас за Законом № 791а-XII не є зоною радіоактивного забруднення, не мають права на отримання підвищення до пенсії у розмірі однієї мінімальної заробітної плати

відповідно до статті 39 Закону № 796-XII у редакції, чинній до 1 січня 2015 року, дія якої відновлена Рішенням Конституційного Суду України від 17 липня 2018 року № 6-р/2018, через відсутність ознаки проживання на території радіоактивного забруднення.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 31 березня 2021 року у справі № 580/2371/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96377415>

4.2. Про порядок обчислення пенсії по інвалідності особам, які брали участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи під час проходження військової служби

Позивач звернувся до суду з позовом до Головного управління Пенсійного фонду України, у якому просив визнати протиправною бездіяльність відповідача, яке починаючи з 25 квітня 2019 року порушує його права отримувати своєчасно та в повному обсязі пенсію як особою з інвалідністю війни, інвалідність якого настала внаслідок виконання обов'язків військової служби під час ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи при виконанні радіаційних робіт в зоні відчуження, в обсязі та порядку, який існував до обмеження їх нормативними актами, які були визнані неконституційними рішеннями Конституційного Суду України, та в розмірі, встановленому Рішенням Конституційного Суду України № 1-р(II)/2019 від 25 квітня 2019 року. Позивач брав участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи як військовозобов'язаний під час проходження військових зборів, внаслідок чого частково втратив працездатність та став особою з інвалідністю. Позивач вважав, що відповідач не перерахував його пенсію з 26 квітня 2019 року автоматично в аспекті висновків Рішення Конституційного Суду № 1-р(II)/2019; перерахував пенсію за формулою, передбаченою Порядком № 1210, але не на підставі прямих норм Закону № 796-XII (частина третя статті 59) та Закону № 2262-XII (стаття 21), а саме у п'ятикратному розмірі мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня відповідного року, помноженому на відсоток втрати працездатності, без урахування положень Порядку № 1210 та без застосування понижуючих коефіцієнтів, інших формул чи розрахунків. КАС ВС рішенням, ухваленим за результатами розгляду зразкової справи, в задоволенні позову відмовив.

Обчислення пенсії по інвалідності відповідно до частини третьої статті 59 Закону № 796-XII, виходячи з п'ятикратного розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня відповідного року, не відбувається автоматично, а можливе лише за бажанням особи з дати звернення

із заявою до пенсійного органу та з урахуванням формули, передбаченої Порядком № 1210.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 21 березня 2021 року у справі № 520/12609/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96822604>

4.3. Про реалізацію права на обчислення пенсії по інвалідності особами, які брали участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи як військовозобов'язані під час проходження військових зборів

Позивач звернувся до суду з позовом до об'єднаного управління Пенсійного фонду України у якому просив визнати протиправною відмову перерахувати пенсію як учаснику ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС відповідно до частини третьої статті 59 Закону України від 28 лютого 1991 року № 796-XII «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» з 1 жовтня 2017 року. Вимоги мотивував тим, що він брав участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи як військовозобов'язаний під час проходження військових зборів, внаслідок чого частково втратив працездатність та став особою з інвалідністю. За цими ознаками належить до кола військовослужбовців і за рівнем соціального забезпечення має бути прирівняний до військовослужбовців дійсної строкової служби, для яких частина третя статті 59 Закону № 796-XII передбачає право на отримання пенсії по інвалідності в п'ятикратному розмірі мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 01 січня відповідного року. Відтак стверджував, що має право на отримання саме такої пенсії. КАС ВС рішенням, ухваленим за результатами розгляду зразкової справи, частково задовольнив позовні вимоги. Відповідач у касаційній скарзі зазначив, що позивач не є тією особою, на яку поширюється дія частини третьої статті 59 Закону № 796-XII, оскільки він брав участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи не під час проходження дійсної строкової військової служби, а під час військових зборів.

Особи, які брали участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи під час проходження служби, в тому числі військових зборів, та з огляду на це отримали інвалідність, мають право на обчислення пенсії по інвалідності на підставі частини третьої статті 59 Закону України від 28 лютого 1991 року № 796-XII «Про статус та соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» як військовослужбовці, з 26 квітня 2019

року – після дати ухвалення Конституційним Судом України Рішення від 25 квітня 2019 року № 1-р (II)/2019.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 12 травня 2021 року у справі № 520/1972/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97104083>

4.4. Про розрахункову величину, що застосовується для обрахунку підвищення до пенсії на підставі статті 39 Закону № 796-XII непрацюючим пенсіонерам, які проживають на території радіоактивного забруднення

Позивачка звернулася до суду з позовом до Головного управління Пенсійного фонду України, у якому просила визнати протиправною бездіяльність відповідача щодо ненарахування та невиплати їй підвищення до пенсії як непрацюючій пенсіонерці, яка проживає на території радіоактивного забруднення, у розмірі, визначеному статтею 39 Закону № 796-XII та зобов'язання відповідача нарахувати та виплатити їй щомісячне підвищення до пенсії у розмірі, визначеному статтею 39 Закону № 796-XII, що дорівнює двом мінімальним заробітним платам, встановленим законом про Державний бюджет України на відповідний рік. На обґрунтування позову позивачка вказала, що вона має статус потерпілої від Чорнобильської катастрофи першої категорії, проживає в населеному пункті, який відповідно до Переліку № 106, віднесено до зони гарантованого добровільного відселення, не працює, є пенсіонеркою та до 01 січня 2015 року отримувала щомісячне підвищення до пенсії, встановлене частиною другою статті 39 Закону № 796-XII. З вказаної дати виплата підвищення до пенсії була припинена на підставі Закону № 76-VIII, яким стаття 39 була виключена із Закону № 796-XII. Позивачка зазначила, що після ухвалення Конституційним Судом України Рішення від 17 липня 2018 року № 6-р/2018, яким відновлено дію статті 39 Закону № 796-XII, відповідач повинен був відновити нарахування та виплату їй підвищення до пенсії як непрацюючій пенсіонерці, яка проживає на території радіоактивного забруднення, в розмірі двох мінімальних заробітних плат. Однак відповідач відмовив їй у нарахуванні та виплаті підвищення до пенсії. Суди попередніх інстанцій позовні вимоги задоволено.

З набранням чинності Законом № 1774-VIII мінімальна заробітна плата не застосовується як розрахункова величина, зокрема, для обрахунку підвищення до пенсії непрацюючим пенсіонерам, які проживають на території радіоактивного забруднення, право на яке у таких осіб виникло на підставі статті 39 Закону № 796-XII (у редакції, що діяла до 01 січня 2015 року). Закон № 1774-VIII прийнятий у часі пізніше від Закону № 796-XII,

а тому повинна застосовуватися визначена ним розрахункова величина - прожитковий мінімум для працездатних осіб.

Суб'єктивне право позивачки на нарахування та виплату підвищення до пенсії на підставі статті 39 Закону № 796-XII не належить до основних. Вказане підвищення є доплатою до призначеної пенсії, право на яку залежить від проживання у зоні радіоактивного забруднення.

Норма пункту 3 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону № 1774-VIII (в частині інших виплат, щодо яких не застосовується мінімальна заробітна плата як розрахункова величина) поширюється на підвищення (доплату) до пенсій непрацюючим пенсіонерам, які проживають на території радіоактивного забруднення, а відтак розмір підвищення до пенсії непрацюючим пенсіонерам на підставі статті 39 Закону № 796-XII (у редакції, яка діяла до 01.01.2015) встановлюється із застосуванням як розрахункової величини прожиткового мінімуму для працездатних осіб, установленого на 1 січня відповідного календарного року, а не мінімальної заробітної плати.

Таким чином, позивачка має право на щомісячне підвищення до пенсії як непрацююча пенсіонерка, яка проживає на території радіоактивного забруднення, у розмірі, що дорівнює двом прожитковим мінімумам для працездатних осіб, установленим на 1 січня відповідного календарного року.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 04 квітня 2024 року у справі № 240/19227/21 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118297146>

4.5. Про перерахунок основної пенсії позивачу, який є потерпілим внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, у розмірі, не нижчому ніж розмір прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, відповідно до частини першої статті 28 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»

Позивач звернувся до суду з позовом до управління Пенсійного фонду України, в якому просив визнати дії відповідача протиправними при нарахуванні розміру пенсійного забезпечення та зобов'язати його привести розмір основної пенсії у відповідність до вимог чинного законодавства України, але не нижче прожиткового мінімуму для непрацездатних осіб відповідно до частини другої статті 56 Закону № 796-XII. Суди попередніх інстанцій позов задоволено. У скарзі відповідач посилався на те, що, оскільки страховий стаж позивача становить менше як 35 років, а розмір пенсії обчислений з урахуванням страхового стажу та заробітної плати,

менший за мінімальний розмір пенсії за віком, то пенсію за віком призначено в розмірі, пропорційному наявному страховому стажу, але не менше як 949 грн.

Відповідно до статті 56 Закону № 796-XII громадянам, віднесеним до категорії 1, 2, 3, 4, за умови стажу роботи не менш як: чоловіки – 20 років, жінки – 15 років, надано державою право саме на пенсію в повному розмірі – у розмірі не меншому за мінімальний розмір пенсії за віком, установлений статтею 28 Закону № 1058-IV, – розмір прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, визначений законом.

Детальніше з текстом постанови Судової палати для розгляду справ щодо захисту соціальних прав КАС ВС від 25 лютого 2020 року у справі № 344/9747/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87839020>

4.6. Про непоширення пункту 2 статті 56 Закону № 796-XII в редакції змін, внесених Законом № 2148-VIII, на правовідносини, які виникли до набрання ними чинності

Позивач звернувся до суду з позовом до управління Пенсійного фонду України, в якому просив визнати дії щодо відмови в перерахунку та виплаті йому пенсії за віком на пільгових умовах як учаснику ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС другої категорії відповідно до статей 49, 51, 55, 56, 65 Закону № 796-XII. В обґрунтування позовних вимог позивач зазначив, що він є учасником ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС (категорія 2), має трудовий стаж понад 25 років, відтак відповідно до вимог статті 56 Закону № 796-XII в нього є право на отримання доплати до пенсії за п'ять років понаднормового стажу в розмірі п'яти відсотків від заробітку. Судами попередніх інстанцій позов задоволено частково. У скарзі відповідач посилався на те, що, суди попередніх інстанцій не врахували того, що з набранням чинності Законом № 2148-VIII змінилось правове регулювання щодо права на пенсію в повному розмірі громадян, віднесених до категорій 1, 2, 3, 4, за умови стажу роботи не менш як: чоловіки - 20 років, жінки - 15 років, із збільшенням пенсії на один процент заробітку за кожний рік роботи понад встановлений вказаний стаж і у зв'язку із цими змінами пункт 2 статті 56 Закону № 796-XII пов'язує збільшення пенсії на один процент заробітку за кожний рік роботи понад встановлений вказаною нормою стаж з призначенням пенсії на умовах, визначених частиною другою статті 27 Закону № 1058-IV, у зв'язку із чим проведення перерахунку пенсії відповідно до статті 56 Закону № 796-XII з доплатою за понаднормовий стаж можливе тільки у разі призначення пенсії на умовах, визначених частиною другою статті 27 Закону № 1058-IV.

ВС сформулював наступні висновки:

1) держава гарантувала зокрема, учасникам ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС особливі норми та умови пенсійного забезпечення як компенсацію особам, які постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, за втрачене здоров'я, моральні і фізичні страждання, обмеження в реалізації своїх здібностей та можливостей забезпечити собі гідний життєвий рівень, тому за особами, які набули право на призначення пенсії з урахуванням спеціального Закону № 796-XII, редакцією пункту 2 статі 56 якого було визначено, що право на пенсію в повному розмірі мають громадяни, віднесені до категорій 1, 2, 3, 4, за умови стажу роботи не менш як: чоловіки - 20 років, жінки - 15 років, із збільшенням пенсії на один процент заробітку за кожний рік роботи понад встановлений цим пунктом стаж, але не вище 75 процентів заробітку, а громадянам, які відпрацювали за списком № 1, чоловіки - 10 років і більше, жінки - 7 років 6 місяців і більше - не вище 85 процентів заробітку, таке право зберігається й у разі зміни нормативно-правового регулювання цих правовідносин.

У разі зміни правового регулювання набуті такими особами права на пільги, компенсації і гарантії повинні бути збережені із забезпеченням можливості їх реалізації або шляхом запровадження рівноцінних чи більш сприятливих умов соціального захисту.

2) до осіб, яким на час призначення пенсії з урахуванням Закону № 796-XII її розрахунок мав здійснюватися згідно із пунктом 2 статті 56 Закону № 796-XII за кожний повний рік стажу роботи понад установлений для них мінімальний трудовий стаж для призначення пенсії (15 років - для жінок і 20 років - для чоловіків) шляхом збільшення пенсії на один процент заробітку за рік, вказана норма повинна застосуватися у тій редакції, яка діяла на час призначення пенсії (окрім випадку покращення становища особи). Розповсюдження на таких осіб нових правил виплати надбавки за понаднормовий стаж в залежності від призначення пенсії на умовах частини другої статі 27 Закону № 1058-IV, запроваджених у зв'язку із внесенням до цієї норми змін Законом № 2148-VIII, свідчило б про звуження змісту та обсягу існуючих прав таких осіб, що в силу статті 22 Конституції України, є неприпустимим.

Детальніше з текстом постанови Судової палати для розгляду справ щодо захисту соціальних прав КАС ВС від 25 червня 2024 року у справі № 300/3435/21 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120003724>

4.7. Про право особи з інвалідністю, що настала внаслідок каліцтва чи захворювання внаслідок Чорнобильської катастрофи, на перерахунок пенсії відповідно до Рішення Конституційного Суду України від 07 квітня 2021 року № 1-р(II)/2021, у розмірі шести мінімальних пенсій за віком

Позивачка звернулась до суду з позовом до управління Пенсійного фонду України, в якому просила визнати протиправною відмову нарахувати та виплатити пенсію у відповідності до статті 54 Закону № 796-XII та зобов'язати провести відповідний перерахунок та виплачувати пенсію, передбачену у вказаній статті Закону, в розмірі шести мінімальних пенсій за віком, визначених Законом України «Про Державний бюджет України на відповідний рік» щомісячно з урахуванням раніше виплачених коштів. На обґрунтування позовних вимог позивачка зазначала, що вона має право на одержання пенсії як інвалід III групи у розмірі не нижчому за 6 мінімальних пенсій за віком після набрання чинності Рішенням Конституційного Суду України від 07 квітня 2021 року № 1-р(II)/2021, яким визнано такою, що не відповідає Конституції України (є неконституційною), частину третю статті 54 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» у редакції Закону № 76-VIII. На переконання позивачки, відповідач протиправно не виконує вказане рішення та відмовляє у проведенні перерахунку пенсії. Відповідач мотивував свою відмову тим, що відповідно до частини третьої статті 54 Закону № 796-XII зі змінами, внесеними Законом № 1584-IX, які набрали чинності з 01 липня 2021 року, передбачено, що в усіх випадках розміри пенсії по інвалідності, що настала внаслідок каліцтва чи захворювання внаслідок Чорнобильської катастрофи, не можуть бути нижчими, зокрема, для III групи інвалідності - 3700,00 грн. Іншого розміру пенсії по інвалідності, що настала внаслідок каліцтва чи захворювання внаслідок Чорнобильської катастрофи, особам, віднесеним до категорії 1, ніж визначено частиною третьої статті 54 Закону № 796-XII, чинним законодавством не передбачено. Суди попередніх інстанцій відмовили у задоволенні позову.

Внесеними Законом № 1584-IX змінами до статті 54 Закону № 796-XII встановлено менші розміри пенсії, аніж ті, які було передбачено зазначеною статтею в редакції Закону № 230/96-ВР.

Суд констатував, що законодавець вчергове порушив право на належний рівень соціального захисту та засадничий обов'язок держави щодо відшкодування завданої шкоди особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, у зв'язку з чим до спірних правовідносин у цій справі слід застосувати норми Закону № 796-XII у редакції Закону № 230/96-ВР.

Детальніше з текстом постанови Судової палати для розгляду справ щодо захисту соціальних прав КАС ВС від 10 грудня 2024 року у справі № 240/1121/24 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123697656>

4.8. Про відсутність підстав для нарахування, виплати та включення в довідку про грошове забезпечення на роботах у зоні відчуження подвійної заробітної плати

Позивач звернувся до суду з позовом до управління поліції охорони, управління Пенсійного фонду України про визнання неправомірними дій управління поліції охорони у наданні довідки про грошове забезпечення на роботах в зоні відчуження за період з 26 квітня 1986 року по 08 серпня 1986 року, всього за 19 днів без нарахування та виплати додаткових коштів. Постановою суду першої інстанції позов задоволено частково. Постановою суду апеляційної інстанції постанову суду першої інстанції скасовано та прийнято нову, якою в задоволенні позову відмовлено в повному обсязі. У касаційній скарзі позивач зазначив, що нормативно-правовими актами Уряду колишнього СРСР та Української РСР передбачено виплату подвійного розміру посадового окладу та застосування коефіцієнта кратності, а також виплату одноразової грошової винагороди за отриману гранично допустиму дозу радіації та добові, але суд апеляційної інстанції не врахував їх при ухваленні рішення.

Нарахування грошового забезпечення за роботу в зоні відчуження військовослужбовців, рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ проводилось відповідно до Розпорядження № 1031 та Листа № 136. Вказаними нормативно-правовими актами передбачено, що оплата фактично відпрацьованого часу (включаючи вихідні і святкові дні) у відповідних зонах небезпеки повинна проводитись виходячи із розрахункової денної тарифної ставки (посадового окладу), що враховується із тарифної ставки (посадового окладу) за даний місяць, поділеної на календарну кількість днів цього місяця.

Отже, ВС погодився з висновком суду апеляційної інстанції про відсутність підстав для нарахування, виплати та включення у довідку про грошове забезпечення на роботах в зоні відчуження подвійної заробітної плати.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 17 липня 2018 року у справі № 377/522/16-а можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/75368729>

4.9. Про відшкодування заподіяної внаслідок ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС шкоди при обчисленні пенсії військовослужбовців

Позивач звернувся до суду з позовом до управління Пенсійного фонду України про визнання неправомірними дій відповідача щодо відмови в перерахунку пенсії позивача, як учасника ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, у зв'язку із зміною частини третьої статті 59 Закону № 796-XII та зобов'язання відповідача здійснити перерахунок та виплату позивачу пенсії, з п'ятикратного розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня відповідного року, відповідно до статті 59 Закону № 796-XII. Суд першої інстанції позовні вимоги задовольнив частково. Суд апеляційної інстанції скасував постанову суду першої інстанції та прийняв нову, якою у задоволенні адміністративного позову відмовив. Позивач звернувся до суду апеляційної інстанції із заявою про перегляд постанови цього суду за виключними обставинами. Апеляційним адміністративним судом у задоволенні цієї заяви відмовлено. Скаржник вважав, що встановлена Конституційним Судом України у рішенні від 25 квітня 2019 року у справі № 3-14/2019 неконституційність словосполучення "дійсної строкової", вжитого у частині третій статті 59 Закону № 796-XII, є безумовною підставою для перегляду постанови апеляційного адміністративного суду за виключними обставинами та визнання протиправними дій відповідача.

Військовослужбовці всіх категорій, які брали участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи під час проходження дійсної строкової служби і внаслідок цього стали особами з інвалідністю, мають право на визначення розміру відшкодування заподіяної внаслідок ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС шкоди при обчисленні пенсії, виходячи з п'ятикратного розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом станом на 01 січня відповідного року – з 25 квітня 2019 року – дня ухвалення Конституційним Судом України Рішення у справі № 3-14/2019 (402/19, 1737/19).

Наявність Рішення Конституційного Суду України не змінює правового регулювання спірних правовідносин, які виникли до його прийняття, та не доводить факту допущення судом помилки при розв'язанні спору.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 24 листопада 2020 року у справі № 802/1133/18-а можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93053052>

4.10. Про перерахунок пенсії з урахуванням доплати за несення служби в зоні відчуження Чорнобильської АЕС

Позивач звернувся до суду з позовом до управління Державної служби з надзвичайних ситуацій України, управління Пенсійного фонду України, в якому, зокрема, просив визнати незаконними дії управління Державної служби з надзвичайних ситуацій України щодо невключення у грошовий атестат та довідку про додаткові види грошового забезпечення та премії за 2011 - 2013 роки для нарахування позивачу пенсії доплату за роботу в зоні Чорнобильської АЕС, передбачену статтею 40 Закону № 796-XII та видів грошового забезпечення, визначених постановою № 831, що носять постійний характер. Постановою суду першої інстанції, залишено без змін постановою суду апеляційної інстанції, у цій частині позовних вимог відмовлено. Позивач у касаційній скарзі наголошував на тому, що оскільки доплата за роботу в зоні Чорнобильської АЕС передбаченою статтею 40 Закону № 796-XII та видів грошового забезпечення визначених постановою № 831 носить постійний характер, вона має бути включена до грошового забезпечення з якого розраховується розмір пенсії.

Доплата за несення служби в зоні відчуження Чорнобильської АЕС є щомісячним додатковим видом грошового забезпечення, що має постійний характер для осіб, які несуть службу в зоні радіоактивного забруднення Чорнобильської АЕС, а тому має бути включена до складу грошового забезпечення, з якого здійснюється обчислення пенсії.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 26 листопада 2020 року у справі № 372/224/16-а можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93149546>

4.11. Про включення суми премії до заробітної плати, одержаної за роботу в зоні відчуження, для нарахування пенсії відповідно до Закону № 796-XII

Позивач звернувся до суду з позовом до об'єданого управління Пенсійного фонду України, в якому просив визнати протиправними дії відповідача щодо не проведення нарахування пенсії відповідно до Закону № 796-XII, Постанови № 1210 з урахуванням довідки державного сільськогосподарського підприємства з розрахунку 899,54 крб. та обмеження її виплати десятьма прожитковими мінімумами. В обґрунтування позовних вимог позивач зазначав, що пенсію нараховано з суми, меншої ніж зазначено у довідці, а саме не враховано при обчисленні заробітку в структурі заробітної плати премії в розмірі 200,84 крб. та з обмеженням десятьма прожитковими мінімумами. Постановою суду першої інстанції позов задоволено частково. Постановою суду апеляційної інстанції постанову суду першої інстанції

скасовано. Прийнято нову постанову про часткове задоволення позову. Позивач у касаційній скарзі зазначав, що згідно Постанови № 1210, в усіх випадках премія, передбачена підпунктом 3 пункту 1 постанови Ради Міністрів УРСР Укрпрофради від 10 червня 1986 року № 207-7 (не більш як 400 карбованців на місяць), що була визначена умовами оплати праці для осіб, які безпосередньо брали участь у роботах, пов'язаних з ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи і запобіганням забрудненню навколишнього природного середовища, після проведеного розрахунку додається до суми обчисленого заробітку, а не додається посередині проведення розрахунків, як це стверджує відповідач.

Отримані застрахованою особою суми виплат, з яких були фактично нараховані та сплачені страхові внески або збір на обов'язкове державне пенсійне страхування, враховуються в заробіток (дохід) застрахованої особи для обчислення пенсії.

Отже, суд апеляційної інстанції дійшов вірного висновку про те, що сума премії повинна включатися до заробітної плати одержаної за роботу в зоні відчуження під час проведення розрахунку.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 31 травня 2021 року у справі № 607/12174/16-а можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97334911>

4.12. Про відсутність підстав для перерахунку пенсії відповідно до частини третьої статті 59 Закону № 796-XII особі, залученій під час ліквідації наслідків Чорнобильській АЕС до формувань Цивільної оборони

Позивач звернувся до суду з позовом до головного управління Пенсійного фонду України, у якому просив визнати протиправною відмову відповідача, в перерахунку пенсії виходячи з п'ятикратного розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня відповідного року відповідно до частини третьої статті 59 Закону № 796-XII. Позивач брав участь в ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС у складі невоєнізованого формування автотранспортної служби цивільної оборони і вважав, що з урахуванням Рішення Конституційного Суду України від 25 квітня 2019 у справі № 1-р(II)2019, має право на перерахунок пенсії відповідно до частини третьої статті 59 Закону № 796-XII. Рішенням суду першої інстанції позов задоволено. Постановою суду апеляційної інстанції рішення суду першої інстанції скасовано та прийнято нове, яким у задоволенні позову відмовлено. У касаційній скарзі позивач зазначав про помилковість висновків суду апеляційної інстанції. Стверджував, що будучи призваним до участі у ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС у складі формувань Цивільної оборони та отримавши у зв'язку із цим інвалідність, він

належить до числа осіб, на яких поширюється дія статті 59 Закону № 796-XII та яким, на її підставі має бути здійснений перерахунок пенсії, виходячи з п'ятикратного розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня відповідного року.

Після Рішення Конституційного Суду України у справі № 1-р (II)/2019 положення частини третьої статті 59 Закону № 796-XII про умови та порядок обчислення пенсій по інвалідності, визначений положеннями цієї норми Закону, зазнали змін і стали поширювати свою дію не тільки на військовослужбовців дійсної строкової служби, а і інших категорій військовослужбовців. Водночас, після ухвалення зазначеного вище Рішення незмінною залишилася та умова, що особи під час участі у ліквідації наслідків ЧАЕС, внаслідок чого отримали інвалідність, повинні були перебувати на службі. Залучення особи під час ліквідації наслідків ЧАЕС до формувань Цивільної оборони, в тому числі і невоєнізованих, не свідчить про проходження особою військової служби у цей період.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 19 жовтня 2021 року у справі № 320/5503/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100439863>

4.13. Про обов'язкові умови для виплати пенсії в розмірі 100 % відповідних сум грошового забезпечення учасникам ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС

Позивач звернувся до суду з позовом до головного управління Пенсійного фонду України, у якому просив визнати бездіяльність відповідача щодо не проведення перерахунку та виплати позивачу пенсії в розмірі 100% від щомісячного грошового забезпечення (категорія 1) відповідно до статті 13 Закону № 2262-XII протиправною. Судами попередніх інстанцій позов задоволено частково. Відповідач у касаційній скарзі покликався на те, що для встановлення пенсії в максимальному розмірі - 100 відсотків грошового забезпечення, повинні виконуватись наступні умови: особа повинна була брати участь у ліквідації наслідків аварії саме на Чорнобильській АЕС; особа повинна бути в установленому порядку віднесена до потерпілих внаслідок Чорнобильської катастрофи 1 чи 2 категорії. Позивач не брав безпосередньої участі у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, тому підстави для встановлення позивачу пенсії на рівні 100 відсотків грошового забезпечення відсутні.

За змістом частини другої статті 13 Закону № 2262-XII обов'язковими умовами виплати пенсії в розмірі 100 процентів відповідних сум

грошового забезпечення є: 1) участь під час проходження служби у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС; 2) віднесення особи в установленому законом порядку до категорії 1. Оскільки такі умови є обов'язковими, то відсутність однієї з них позбавляє особу право на виплату пенсії в розмірі 100 процентів відповідних сум грошового забезпечення.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 30 вересня 2022 року у справі № 552/5634/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106571144>

4.14. Про умови зарахування до страхового стажу часу догляду за потерпілою від Чорнобильської катастрофи дитиною до досягнення нею 12 років за період після січня 2004 року

Позивач звернулася до суду з позовом до головного управління Пенсійного фонду України, в якому просила визнати протиправними дії відповідача щодо відмови у зарахуванні часу догляду за потерпілою дитиною від Чорнобильської катастрофи до досягнення 12-річного віку. На обґрунтування позовних вимог позивачка стверджувала, що батькам надаються такі гарантовані державою компенсації та пільги, зокрема, зарахування до стажу роботи одному з батьків часу догляду за потерпілою дитиною до досягнення нею віку 12 років. Позивачка зазначала, що в матеріалах пенсійної справи наявні усі необхідні документи для зарахування часу догляду за потерпілою дитиною до досягнення нею 12-річного віку до стажу роботи, а посилання пенсійного органу на відсутність сплати страхових внесків за спірні періоди вважає безпідставними, оскільки під час догляду за дитиною особа не працює, відповідно, не сплачує страхові внески. Рішеннями судів попередніх інстанцій у задоволенні позову відмовлено.

Внаслідок зміни правового регулювання у сфері пенсійного страхування, починаючи з 1 січня 2004 року обов'язковою умовою зарахування певного періоду до страхового стажу є проміжок часу, протягом якого особа підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню та за який щомісяця сплачуються страхові внески в сумі не меншій, ніж мінімальний страховий внесок. При цьому, норми пункту 13 статті 30 Закону № 796-XII, гарантуючи право на зарахування до стажу роботи одному з батьків часу догляду за потерпілою дитиною до досягнення нею віку 12 років, можуть бути реалізовані виключно у випадку відповідності такого періоду вимогам до страхового стажу, що регламентовані Законом № 1058-IV, який є спеціальним у цих правовідносинах.

Оскільки у спірний період страхові внески за позивачку не сплачувалися, то відповідно підстав для зарахування цього періоду до страхового стажу немає.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 29 березня 2023 року у справі № 640/14153/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109943938>

4.15. Про право дітей, потерпілих від Чорнобильської катастрофи, яким призначена пенсія у зв'язку із втратою годувальника, на отримання доплати до пенсії, передбаченої Законом України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»

Позивач звернувся до суду з позовом до Головного управління Пенсійного фонду України, в якому просила визнати протиправною відмову щодо ненарахування та невиплати її дітям підвищення до пенсії як непрацюючим пенсіонерам, які проживають на території радіоактивного забруднення, у розмірі, визначеному статтею 39 Закону № 796-XII. Обґрунтовуючи позов, позивач зазначала, що її малолітні діти є непрацюючими особами, мають статус осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, й отримують пенсію по втраті годувальника у зв'язку із смертю їхнього батька, проживають на території, віднесеній до зони гарантованого добровільного відселення, а тому мають право на нарахування та виплату підвищення (доплати) до пенсії, передбаченого статтею 39 Закону № 796-XII. На думку позивача після ухвалення Конституційним Судом України рішення від 17 липня 2018 року № 6-р/2018 відновлено дію статті 39 Закону № 796-XII, тому відповідач з 11 жовтня 2022 року (з моменту отримання пенсії у зв'язку із втратою годувальника) повинен був нарахувати та виплатити їй на малолітніх дітей підвищення (доплату) до пенсії, виходячи з розміру двох мінімальних заробітних плат, однак не здійснив таких дій, протиправно відмовивши у виплаті.

Закон № 796-XII не встановлює будь-яких обмежень щодо нарахування доплати до пенсії за певним видом пенсії, яку отримує особа, оскільки визначальним в даному випадку є місце проживання особи, яка звертається за призначенням підвищення до пенсії як непрацюючому пенсіонеру та факт наявності в неї статусу пенсіонера. Закріплення ж у Законі № 796-XII положень, які передбачають право дітей, потерпілих від Чорнобильської катастрофи, на певні пільги та гарантії, не позбавляє таких дітей, які не працюють і проживають на території гарантованого добровільного відселення, права на отримання доплати до пенсії у разі наявності в них статусу пенсіонерів, зокрема внаслідок призначення та виплати пенсії у зв'язку із втратою годувальника. Рішеннями судів попередніх інстанцій у задоволенні позову відмовлено.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 16 жовтня 2024 року у справі № 240/34069/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122378586>

4.16. Про наявність у непрацюючого пенсіонера, який проживає в зоні гарантованого добровільного відселення, права на доплату, передбачену положеннями статті 39 Закону № 796-XII (у редакції, що діяла до 01 січня 2015 року), за відсутності посвідчення, що підтверджує статус потерпілого від Чорнобильської катастрофи

Позивачка звернулася до суду з позовом до Головного управління Пенсійного фонду України про визнання протиправною бездіяльності та зобов'язання відповідача нарахувати та виплатити їй щомісячну грошову доплату в розмірі двох мінімальних заробітних плат, встановленої статтею 39 Закону № 796-XII. В обґрунтування позову зазначила, що є непрацюючим пенсіонером, проживає в м. Коростень, яке віднесено до зони гарантованого добровільного відселення, та перебуває на обліку у відповідача. У зв'язку із прийняттям Рішення Конституційного Суду України від 17 липня 2018 року №6-р/2018, відповідач, на думку позивача, повинен був нараховувати та виплачувати їй доплату (підвищення) до пенсії як непрацюючому пенсіонеру відповідно до статті 39 Закону № 796-XII, однак таке підвищення не виплачується. Суди попередніх інстанцій позовні вимоги задоволено частково. Суди виходили з того, що необхідною умовою для отримання доплати, передбаченої статтею 39 Закону № 796-XII, є наявність у особи статусу потерпілого від Чорнобильської катастрофи, що підтверджується відповідним посвідченням. Тому, враховуючи відсутність у позивача відповідного посвідчення, вона не має права на отримання підвищення до пенсії. У касаційній скарзі позивачка заперечувала обов'язкову наявність посвідчення потерпілого від Чорнобильської катастрофи.

Не може бути єдиною причиною для відмови уповноваженим органом у виплаті вказаної доплати відсутність у особи посвідчення, що підтверджує статус постраждалого від внаслідок Чорнобильської катастрофи, за умови наявності у особи підтвердженого статусу непрацюючого пенсіонера, встановленого судами, на підставі належних доказів (копія паспорта особи з відміткою про зареєстроване місце проживання чи відповідна довідка органу місцевого самоврядування, тощо) місця проживання непрацюючого пенсіонера, яке має бути віднесено до зони радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, згідно Переліку № 106; періоду проживання особи у вказаному населеному пункті, а також інших обставин, які

вказують на добросовісність поведінки особи з метою реалізації нею права на отримання підвищення до пенсії, передбаченого статтею 39 Закону № 796-XII (у редакції, що діяла до 01 січня 2015 року).

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 28 травня 2024 року у справі № 240/2236/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119534412>

4.17. Про місце проживання особи для отримання підвищення до пенсії відповідно до статті 39 Закону № 796-XII

Позивачка звернулася до суду з позовом до Головного управління Пенсійного фонду України визнати протиправною бездіяльність та зобов'язати відповідача вчинити дії щодо нарахування та виплати підвищення до пенсії як непрацюючому пенсіонеру, який проживає на території радіоактивного забруднення, у розмірі, визначеному статтею 39 Закону № 796-XII. Позивачка має посвідчення потерпілого від аварії на ЧАЕС (категорія 3), з перебуває на обліку в пенсійному органі як одержувач пенсії у разі втрати годувальника, не є у трудових відносинах і не є фізичною особою-підприємцем. На звернення щодо підвищення пенсії на підставі статті 39 Закону № 796-XII, відповідач не надав відповіді, але надав відомості з Реєстру застрахованих осіб, що підтверджують її статус непрацюючого пенсіонера. Судами попередніх інстанцій у задоволенні позову відмовлено. Відмовляючи у задоволенні позовних вимог, суди попередніх інстанцій виходили з того, що позивач хоч і проживає на території радіоактивного забруднення, проте у встановленому законодавством порядку не зареєструвала/не задекларувала місце проживання на території радіоактивного забруднення, що в розумінні пункту 1 частини першої статті 3 Закону № 1871-IX є обов'язковим для реалізації права на отримання підвищення до пенсії, відповідно відсутні правові підстави для нарахування та виплати підвищення до пенсії відповідно до статті 39 Закону № 796-XII. Оскаржуючи в апеляційному порядку судові рішення, позивачка вказувала, що чинником, який впливає на отримання доплати до пенсії, передбаченої статтею 39 Закону № 796-XII, є статус непрацюючого пенсіонера та його проживання, а не реєстрація на території радіоактивного забруднення.

Для реалізації права на отримання підвищення до пенсії відповідно до статті 39 Закону № 796-XII особа має у встановленому законодавством порядку зареєструвати/задекларувати місце проживання на території радіоактивного забруднення. Оскільки передбачена статтею 39 Закону № 796-XII виплата є підвищенням до пенсії, то її виплата має здійснюватись за місцем виплати самої пенсії.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 11 листопада 2024 року у справі № 140/29885/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123059782>

Огляд судової практики Верховного Суду у спрах щодо розгляду справ у сфері захисту прав громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи (рішення, внесені до ЄДРСР, за 2018–2024 роки) / Упоряд.: управління аналітичної та правової роботи Касаційного адміністративного суду департаменту аналітичної та правової роботи Апарату Верховного Суду. 2-ге вид., доповн. Київ, 2025. – 44 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 @supremecourt_ua

 t.me/supremecourtua

 x.com/supremecourt_ua

 so.supreme.court.gov.ua